

Kuruc-világ

(Harmadik közlemény)

Az osztrák császár és a török szultán követei a békeszerződést Szremszki Karlovcin 1699. január 26-án írták alá: a Tiszától nyugatra fekvő Bácska a császár, keletre fekvő Bánát a szultán birtoka lett.

A béke híre egyszeribe megkezdődött az egykori főurak és leszármazottaik visszaözönlése Bácskába s mivel a bécsi kormány a közigazgatás megszervezésére nem állíthatott megfelelő számú tisztviselőt, ők fogtak hozzá a „rend” helyreállításához, ami alatt a régi hűbérjogok újbóli érvényesítése értendő. E célból elsősorban régi politikai eszközük, a vármegye feltámasztására vetették magukat. A megyei határ, feladat és jogkör megszabása azonban nem ment olyan simán: az egymásnak ellentmondó császári kinevezések és rendeletek, valamint a török uralom idejében letelepedett szerbek ellenállása nagyon megnehezítették a nemesség „munkáját”. A főurak és az ittlakó szerbség között csakhamar nyílt ellenségeskedésre került a sor. Az előbbiek minden igyekezetükkel vissza akarták állítani az adó- és dézsmaszolgáltatást, amit az utóbbiak a császártól nyert kiváltságaikra hivatkozva mereven visszautasítottak, sőt a vármegye erőszakos fellépésére erőszakkal feleltek. Így egymásután következnek a nemesség panaszai a bécsi udvarhoz, amelyek mind a szerbek engedetlenségét sorolják fel és azt kifogásolják, hogy nem csak a határőr-szolgáltatást teljesítők nem akarnak dézsmát szolgáltatni, de még a kizárólag földműveléssel foglalkozó szerbség sem. Az ügyek rendezése céljából Vojvodinába külön bizottságot küldenek Bécsből azzal a feladattal, hogy a panaszok kivizsgálása mellett a határvédelmi szervezést is végezze el. A bizottság azoknak a kiszolgált szerb határőröknek, akik a törökök elleni harcokban érdemeket szereztek 10—15 holdas földterületeket adományozott és a hadsereg kotelékből elbocsájtotta őket, míg a megmaradtakat a törökök esetleges újabb betörésének megakadályozására a tiszamenti várakba rendelte. Természetes, hogy ilyen elintézással a kalocsai érsek vezetése alatt álló nemesség nem értett egyet. Régi hűbéri jogaira hivatkozott s mikor süket fülekre talált, a vármegyei hatóságok segítségével erőszakkal próbálta a dézsmát beszedni. De a császári biztosok is tudták, mennyire fontos Bécsnek a szerbek barátsága, a vármegyei határozatok végrehajtását nem engedték meg és amikor erőszakra került a sor, a szerbeket kivonták a vármegye fenhatósága alól s a vármegyei tisztikart feloszlatták. 1703. őszén Bácska az új szabadságharc kitérését ilyen körülmények között várta be.

A mozgalom ezúttal Esze Tamás és Kiss Albert jobbágyeredetű kurucok vezetése alatt Bereg-megyéből indult ki és szabályszerű parasztfordalom kezdeti jeleit mutatta, amikor azonban az emigrációban élő Rákóczi Ferenc és Bercsényi Miklós főurak, szabadelvű politikusok álltak a mozgalom élére, az a magyar nemesség Béccsel szemben folytatott harcának eszközévé vált. Kezdetben a jobbágyterhek megkönnyítésére a főurak mindenféle

ígéretet tettek, de Rákóczi rendeletei ezeket csakhamar megcáfolták. A parasztság ismét jóhiszeműségének áldozata lett. Rákóczi a nem harcoló jobbágyok dézsma- és adókötelezettségeit rendeletileg megerősítette, sőt az adózás alól kibújni akaró parasztok ellen büntetéseket is írt elő. A főuraknak a mozgalom a legjobbkor jött, mert a császári seregek a spanyol trón körüli harcok miatt a Rajnánál voltak, s az ország visszahódítása sikeresnek ígérkezett.

Rákóczi csapatai feltartóztatlanul törtettek dél felé, míg Csongrádnál a szerbektől szenvedett vereség miatt meg nem torpantak. Ügyüket csak a Deák Ferenc csapatai által kivívott győzelmek vitték előbbre. A szerbek és Rákócziék közötti szövetség nyélbeütésére a tél kényszerítő hatására beállott fegyverszünet alkalmával kísérlet történt, azonban ezt megakadályozta a Rákóczi táborához tartozó egyes alvezérek szerbek elleni támadása s így az ellenségeskedések újra fellángoltak és mindkét részről a kegyetlenkedésekig fajultak. A nyár folyamán a kurucok meglepetésszerűen Bácsmonostornál, majd Bácsnál az őrséget lemészárolva, a várakat felgyújtva, a Duna mentén Titelig nyomultak, mindenütt rémületet és pusztulást terjesztve. A következő csatát Martonosnál nyerték meg, de a szegedi vár sikertelen ostroma után visszavonultak Kecskemétre.

Bácska békéje ezzel még korántsem állt helyre. Rákóczi csapatait a további harcokban a személyesen érdekelt csongrádi főúr Vak Bottyán vezette, aki a pusztulófélben levő megyén lovasságával többször végigszánguldott, azt végigrabolta s a lakosságot Rákóczival szemben tanusított ellenállása miatt megbüntette. Világos, hogy a szerbek sem maradtak ezért adósak és az északi városok ellen indított hasonló hadjáratokkal bosszulták meg.

Ezek a portyázások és csatározások csaknem tíz évig tartottak. Bácska a háborúk összes borzalmait végigélte és a hadjárat vége felé a szörnyű pestisjárvány újra lakatlan pusztasággá változtatta át. A termékeny talaj megnemesítése és a pusztulások által idézett károk helyreállítása az új telepések feladata lett.

(Folytatása következik)

Kiss Flórián

ALAKOK A MÁBÓL

Dr. Szekeres akinek mindig igaza van

Dr. Szekeres jól érzi magát fiatal emberek társaságában. Úgy mondja, ő sohasem fog megöregedni s valójában piros nyakkendőjével, vörös székfüvel a gomblyukában s hetyke zöld kalapjával — ha ez fiatalságot jelent — fiatal. Egyébként ötvenkétéves, családos, fia technikát hallgat az egyetemen, felesége pedig magyar népdalokkal próbálja a zongorája mellett elfelejteni az évek szaporodását. Az évek pedig úgy suhannak el Dr. Szekeresék feje felett, hogy lassanként történelemmé válnak.